

Народная музыкальная школа ў Брэсце працуе на грамадскім адрозненні. Завочнік і выкладчыца Я. Маляраў зрабілі здымак у час заняткаў групы балетнага ансамбля. У левым кутку — выкладчыца В. Пялюга, у сярэднім — выкладчыца І. Ронькіна, у правам — выкладчыца А. Сяміянкіна. У ніжняй частцы здымка — выкладчыца А. Сяміянкіна, трынаццацігадовае дзіця — Аляксандра Ф. Бондара і С. Гардзевіч.

ПЕРАД Выхадам НА ЭСТРАДУ

Перад тым, як новыя, нядаўна народжаныя песні з'явіліся на канцэртнай эстрадзе, пачаўся пераходны перыяд, калі ў народзе, які спадчыткам становіцца нашай кампазітарскай арганізацыі на музычных «серадках» — апошняй такой «серадках» прагучала дэкада новых песенных твораў, напісаных беларускімі аўтарамі і салістамі, якіх у гэты перыяд асабліва ўспрымалі ў хору (праўда, харальныя песні было зусім нямнога і паказваліся яны ў «дуэтніках» выкананні).

Калі ж праца — кампазітары і музыканты — праслухалі гэтыя навіны і галіне песеннага жанру, як «Не збыліся» і «Не пытайся, маці» М. Аладава (беларускія), «Прызнанне» (словы А. Сяміянкі), «Дарцець цюльпанам» (словы А. Сяміянкі), «Я закаханы» (словы Г. Градава), «Песня аб вернасці» (словы М. Гарулёва), «Песня салдат ППА» (словы П. Харкова); «Красавіца»

апошняя старонка кнігі. Я адкадаю ўвек, спрабую не думаць аб прычэпах — да таго, ўсё аднаццаць неперародных, нейкіх страўняных сном. Гэта мне ніяк не ўдаецца. Насуперак жаданню неадлучна ўзнікаюць яны адной карціны дзевятнаццацігадовага даўнасцю.

Спикотлым чэрвеньскім днём. Пылам клубіцца дарага, запруджана бажанчымі — старымі, жанчынамі з дзямі, якія рушылі з роднымі наседжаным месам на Усход. Над дарогай стаіць ямаючы гул. Некажыя ўрывацца ў яго страўняны рокат самалётаў са заласнымі крыламі. Баць перакошаны ад страху твары людзей, чую выбух, траскатню кулямётаў, рэжкі прапіляны свет куль. Аж халадзе, замірае сэрца.

Уваўненне на момант малое таго, хто наіскова гэтаму кулямёта. Позірк яго халады. На тонкіх змяняных вуснах усмешка. Ён задаволены, і дарога, усенная трышчы, на нейкі час замерла, прышлі.

З тых даўніх дзён да майго слышу і пятер дзяносіцца немкія крыкі дзяціш: «Мама, мама, устань!» Перад вачыма і сёння паўстае здымак над вяснямі і гарамі. Не ўдзявае нашы салдаты зноўдуць у забігата нямецкага обер-лейтнанта Ігана Гардара перама, якога ён не паспеў адправіць дамоў; «Міе кілава ручныя гранаты ў жылыя дамы. Дамы вельмі хутка гарыць. Агонь перакідаецца на іншыя хаты. Прывожае відзішчкі. Людзі плочуць, а мы сямейств з гэтых слёз».

Радзавіца таму, што кілава гранаты на людское жыццё, смяіцца з чалавечых слёз, гора, нявольніц! На гэты, вядзіш, здатны толькі выкладчы, у якога не застаюцца ані кроплі чалавечага паучышч.

Аўтар кнігі — кандыдат гістарычных навук Васіль Раманаў — выказаў адно з самых страшных залачыстваў гітлераўцаў на Беларусі — як у галі фашыскай акупацыі было знішчана больш дзю міліянаў беларусаў. Шматлікія дакументы паказваюць, што гэтыя знішчэнне адбываліся па старану распрацаванай і прадуманай праграме, па плане, які атрымаў назву «Генеральнага плана Ост» — плана пакаленняў Аўраў. Яго мэты і заданні ярка акрэслены ў інструкцыі аднаго з верагодных фашыскага рэйха Альбрэхта Робенберга свайму студэнткаму на акупіраванай тэрыторыі: «Мэтамі імперскага будучынажнага ў Эстоніі, Латвіі і Беларусі, — пісаў ён, — павінна з'явіцца стварэнне германскага

Аўтар, 9 лютага 1965 года

МАЛАДЫ АКЦЁР ПРЫШОЎ У ТЭАТР...

Дваццаць чатыры маладыя акцёры скончылі ў мінулым годзе наш тэатральна-мастацкі інстытут. Наперадзе ў іх — вялікая жыццё ў тэатры. З чаго яно пачанецца? Як сталі складавацца творчы лёс нашых выпускнікоў? Ці вытрымалі яны свой першы экзамен на прафесійнальнасць сцэны?

У кожным тэатры сустраці іх, вядома, па-свойму. У большасці калектываў — цёпла, з даверам, а дзе-нідзе — з падазрэннем: ці справіцца той або іншы малады акцёр з няжасціямі, ці дастаткова ён падрыхтаваны прафесійнальна.

«І вось прайшло паўгода. На майм рабочым стаіле — пісьмы маладых акцёраў. Мы, выхавальні, чытаем гэтыя пісьмы зусім з асабістым уважлівым уважэннем. У іх — першыя радзіцы першых асабістых. Радзіцы большыя. Добрая весткі ідуць з Віцебска, Гродна, Брэста...»

Людміла Малашквіч, Ніна Левашова і Уладзімір Куляшоў пачалі выконваць свае першыя ролі ў спектаклі па п'есе В. Лаврэнтэвіча «Шануй бацьку свайго». У тэатры імя Якуба Коласа. Не без трынога даражыча тэатр маладым, гэтыя навагоднія акцёры выдучылі вобразы ў спектаклі (Максім, Тамара, Яўстаў). Не без сумненняў пачынаў і амі работу рэжысёр Ф. Шмакаў. Але на першых жа рэпетыцыях між майстрамі сцэны і маладымі выканаўцамі ўсталявалася добрае творчае ўзаемазруменне. Пастаноўчыку спектакля было цікава працаваць з моладдзю, якая прыносіла на кожную рэпетыцыю ямала новага, усхваляванага. Гледчыя добра ацанілі прэм'еру. Прызналі першую самастойную работу пачынаючых акцёраў ў тэатры.

За прызнаннем прайшлі новыя ролі. У наступным спектаклі коласкаўскага тэатра — «Мой бедны Марат» па п'есе А. Арубэвава ў трох галоўных ролях мы зноў бачым нашых выпускнікоў Ніну Левашова, Уладзіміра Куляшова і Івана Ваўжыка. Ігра маладых выканаўцаў падкупляе мастацкай прадаў. «Можна без перабольшвання сказаць, — гаворыць галоўны рэжысёр тэатра А. Палабад, — што моладзь спрыяла нам ко двору», яна спрабуе ўвайсць почырк тэатра, авалодань мастацтвам». Творчае пачуццёнае арганічна ўваходзіць у актёрскі ансамбль трупы.

Сур'езная творчая нагрузка легла на плечы маладых акцёраў у Гродна. Наша выхаванка Нэлі Бывава ў час гастрольнага абласнога тэатра ў Мінску была ўдзельніца ў двох спектаклях на ролі Харыйны (Антоніа і Клеапатра) і Волечкі («Драма на палыяніні» па творы А. Чкава). У абедзвюх вельмі непадобных адна на адну ролях актрыса выдучыла ўзвышаны і тэатральны характар гэтых персанажаў, але перш за ўсё яе ўменне выразна пабудавана дэдукцыю ліній ролі, адрываць і тая праўда, шчыраць, якія прывабліваюць гледзца ў ігры маладой актрысы.

Першую самастойную работу Нэлі Бывава даражыч ў спектаклі «Шануй бацьку свайго». Аднак яе работа над роллю Тамары не завяршылася.

поспехам, на які маглі б спадзявацца і тэатр, і гледзца. Прычына тут не столькі ў выканаўцы, колькі ў агульнай няправільнай трактоўцы вобраза Тамары ў спектаклі. Рэжысёр Гродзенскага тэатра вырашае гэты вобраз у рэзка адмоўным плане (праўда, на такі шлях вырашэння падтурхоўвае сам тэкст ролі).

Але гэты ж самы вобраз інакш вырашэння ў тэатры імя Якуба Коласа. Маладая актрыса Людміла Малашквіч (былая аднакурсніца Нэлі Бывава) спрабуе справіцца і з аўтарам і са сваёй Тамарай. Яна бачыць у вобразе не толькі абмежаванасць, згваітам Тамары, але і спрабуе раскрыць і данесці да гледзца трагедыю маладой жанчыны, якая шчыра, пацудоўна любіць Максіма. Шмат чым ёй гэта ўдаецца.

Вялікі, многае ў поспеху прамы малады акцёр па прафесійнальнасці сцэны залежыць ад рэжысёраў, з якімі яны сустракаюцца з прыходам у тэатр, ад правільнасці рэжысёрскай задумкі спектакля і ролі, абавязковага творчага азінаства рэжысёра і актёра.

Перагледзе сваю Тамару і Нэлі Бывава, ад спектакля да спектакля мяняючы акцэнт, пераасэнсуючы па сутнасці ўсю роллю на нова. І ўжо ў канцы спектакля гледзельны зала раптам замірае ў шчыры: людзі ўбачылі вялікую бяду ў душы Тамары (у сцэне яе расставанне з Максімам), павярнулі ў яе каханне і ўжо не асуджаюць яе, як раней, а спачываюць. У наступнай ролі (Чараўна ў спектаклі «Чараўнік Валдхрут» па п'есе Я. Шарыя) маладая актрыса атрымаў хоп і маленькую, але ўсё ж сапраўды творчую перамогу.

Заканчаны поспех у Гродна вярнуў на доло Віктара Рубана, які сыграў пакуль што дзве ролі. Сыграў упершыню, дакладна, тэмпераментна, ярка па форме і вобраз маёра Дэйтэра ў «Вялікай бестыі» Ю. Калманова і ролі паручыка Сабалёўскага ў «Простой рэчы» В. Лаврэнтэвіча. Паводле водгукў крытыкі і гледзца, гэтыя ролі малады акцёр прафесійна выдучыў, з вядзеннем законаў актёрскага мастацтва, з яркім раскрыццём характара вобраза, з выразным знешнім малюнкам ролі, што робіць іх запамінальнымі.

Шмат цікавага можна чакаць ад прэм'ерных спектакляў «Атэла» ў Брэсцім тэатры імя Ленінскага камсамола. Тут адначасова выступіць тры былыя аднакурснікі: Валентына Балалева (Дэзэмона), Анатоль Чарноўскі (Касіа) і Уладзімір Пестуноў (Ігт). Тэатр смела даверыў ім адказныя ролі ў алжакым спектаклі.

Шмат цікавых удаў зрабіў у Брэсцім тэатры і Уладзімір Трацякоў. Яго творчая індывідуальнасць яшчэ чакае свайго раскрыцця.

Звярнулі на сябе ўвагу ў Магілёўскім тэатры Валодзія Яранька, якая сыграла Алёнушку ў казцы «Аленька кветка», Люцыя ў «Фішчэне Мартуріана», і Антанія Вейдла ў ролі Яўстаў («Шануй бацьку свайго...»).

Не застаўся незаўважаным і дэбют Іры Быстрышай у эпізадычнай ролі паштальона Нінаці ў казцы «Хадзіла дзвю кака кола» ў Гомельскім тэатры.

Вядома, пасля інстытута маладому актёру трэба многа і старанна працаваць. Але ж і перагучыць яго ролям бязмерна такама шкодна.

Каб асвятліць падобныя пытанні больш падрабязна, трэба бачыць сваіх выпускнікоў у спектаклях. Паехаць у Віцебск, Брэст або Гродна можна было б. Але, на вялікі жаль, неабходныя паездкі выкладчыкаў інстытута ў абласныя тэатры рэспублікі (неабходныя для

А. БУТАКОЎ, дацэнт Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута.

ўдасканалення метады выхавання маладых актёраў) не прадугледжаны ідэальна шырокай адукацыйнай планамі і праграмамі. Непасрэдна творчы кантакты педагогаў са сваімі выхаванцамі па сутнасці абрываюцца пасля выхаду студэнтаў з інстытута або працягнення толькі ў п'ямхам.

Значна радзей сустракаюцца прывічы нашых выпускнікоў 1964 года на афішэ стальных тэатраў — імя Янкі Купалы і імя М. Горькага. Праўда, гэта зусім на азначна, быццам там няма творчых моладзі або ёй не давяраюць ці не прыняць. У мінскіх тэатрах працуюць шасцера маладых, здольных актёраў з апошняга выпуску інстытута. Усім ім давераны вялікія ролі. Але асноўныя прэм'еры ў іх яшчэ наперадзе. Гэта — «Мяцеліца» І. Ляонава, «Мой бедны Марат» А. Арубэвава, «Год спакойнага сонца» Р. Раманава ў тэатры імя Янкі Купалы, дзе моладзь — Ніна Піскарова, Іна Даншукіна, Рэна Дамброўская, Уладзімір Рагушоў і Аляксандр Лузіцкі з захапленнем працуюць над сваімі першымі буйнымі ролямі. Гэта — «Навісці» І. Ляонава і новая п'еса А. Мэйсона ў тэатры імя М. Горькага, дзе Алег Пагарэлаў прымае над вобразамі цэнтральных персанажаў.

Дарчы, А. Пагарэлаў — малады здольны актёр — за шэсць месяцаў работы ў тэатры ўвёў у п'есу — шэсць спектакляў. Нельга сказаць, што ўводзіць гэтыя нывіды. У калектыве адзначаюць умненне маладога актёра хутка знаходзіць верны малюнак ролі, умненне лічыць характара героя і пры гэтым не паўтарае. Але ці не крыеца ў такой практыцы частых удаў уводзіць неабходна зрабіць з маладога актёра «майстра» на ўзроўні па ўсе ролі і спектаклі бягучага рэпертуару?

Думаецца, прыведзеныя прыклады сведчаць аб вельмі характэрным — аб дачыненні і павазе, з якімі сустраціў творчы калектыв нашых выпускнікоў. Да іх паставілі не як да навічкова, а як да мастака, раўнапраўнага членаў творчага калектыва. За першымі самастойнымі крокамі моладзі на сцэне сочаць добразычлівыя вочы старэйшых майстроў. Асабліва ўважліва маладыя актёры народнымі артыстамі СССР В. Платонава, А. Ільішскага, Л. Рэжыскай, народнымі артыстамі БССР Ц. Сяргейчыка, Ф. Шмакава, якія ахвотна дзеляцца з моладдзю сваім багатым вопытам, штодзённа дапамагаюць маладым актёрам.

Адначасова ў тэатрах да моладзі павялілася патрабавальнасць. І гэта зноў-такі добра: выклікаецца канфліктнасць паміж творчымі калялекцыямі. Радасна і прымна тварыць, калі ў калектыве існуе атмасфера творчай дружбы і патрабавальнасці па вялікім рахунку — як мастака да мастака.

Праўда, няма правіла без выключэння. Здарэцца, што малады актёр на першых кроках сутыкаецца з атмасферай раўнадушчасці ў час спектакля і на рэпетыцыях — з тым, што завецца «тэатральнай руціна». Пра гэта малады актёр пішуць у сваіх пісьмах з болем і трыговым. Хачецца б толькі, каб яны не толькі ўмеі заўважыць гэтую руціну, але і змагацца з ёю.

Нярэдка першая ролі ў тэатры ў выніку (а часам — у вельмі многім) супадае з актёрскай і чалавечай індывідуальнасцю маладога выканаўцы. У выніку — першы поспех. Але ён можа аказацца і апошнім, калі актёр на гэтым супакоіцца і ўзвядзе такуе шынавае, выладовае супакоіненне ў «сталец». Якім тут чакае жорсткае небяспека паўтараўня ў наступных ролях. Імяны пра гэта хочацца напамінаць нашым выхаванцам. Каб яны не захаваліся першым сціплым поспехам. Каб яны працавалі і працавалі. Толькі смелы творчы пошук дапаможа сказаць сваё слова ў мастацтве.

ДА СЛАЎНАГА ЮБІЛЕЮ

Кобрынскі музей Імя Суворова летась навадзла 62 тысячы чалавек, колькасць асясуюць за год самага 1135. Цяпер музей займае два будыні. Яго экспазіцыя размяшчаена ў чатырнаццаці залах. Створаны два новыя аддзёлы, прысвечаны падзеям грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Працягваюцца пошукі і збор новых матэрыялаў для гэтых экспазіцый.

Іх заплававалі нарэшце чынам перааформіць тансама чатыры аддзёлы, якія існавалі раней. Асабліва ўвага будзе аддадзена мастацтвам, яны аформілі, іноне пакуль што не адпавядае сучасным патрабаванням музейнага экспанавання.

У 1967 годзе адбудзецца ўсёахопны агляд музеяў. Да гэтай падзеі, якая супадае з слаўным паўдзясцігоддзем Вялікага Кастрычніка, мы і рыхтуем зарас.

А. МАРТЫНІЧ, дырэктар музея Імя Суворова.

Хлеб... Ён на стаіле што-дзень. Духмяны. Сіхавы. Крошкі сваёй бохані і мабыць, радзіна прыгадвае, колькі чалавечай працы тоіца ў ім.

І толькі хлэбароб ніколі не забывае пра гэта: хлеб — вінона жыццё. Пра гэта чалад і пішу. Здаецца, раман.

«Першае запаведзь яго назва. Умоўная. Яна з'явілася ў галі нарэспандэнцкіх выданняў на нагаласка.

І зноў жа — Дзізна. Мне без не не абясціса.

АўТАР.

Алесь САВІЦКІ

Сяргей Шыноў за работай. Фота Ул. КРУКА.

РАБОЧЫ БЯРЭ ЭЦЮДНІК

З СЯРГЕЕМ Шыноў я пазнаёмілася на абласной выставцы. Яго эцюды «Першы снег», «Апошні снег», «Вечер» прыцягвалі ўвагу свежасцю фарбаў, жыццярэднасцю. Я зацікавілася гэтым чалавечым іх больш, калі ў другой залі ўбачыла яго ж скульптурныя работы.

Электраслесар і скульптар Міе захацеўся бліжэй пазнаёміцца з Сяргеем. Званю на Мінскі масторны завод.

— Вы адстоіце ад жыцця, — жартам заўважыў жаночы голас. — Шыноў цпер не электраслесар, ён энергетык цых зборкі і выпрабавання матэрыялу.

Даведаўшыся, дзе ён жыць, іду на вачэрту.

У гэтай сям'і любяць мастацтва. На сценках — накідамі аловак, тушу, эцюды. На сталах — скульптурныя работы. І кнігі па мастацтве.

На мае пытанні Сяргей адкавае каротка:

— У дзяцінстве не даваўся вывучыць, пераходзіла ваіны. Маці засталася адна, а я нас тоўе, адно за другога меншае. Восць цпер і наганю ўпущанасць: займаюся звычайна ў энергатаэхнікуме, а Раа, мае жанка, у медыцынскім вычлішчы.

— А жываці і скульптура?

Сяргей усміхаецца і гаворыць сціпла:

— Гэта мае першыя крокі. Праўда, захапляўся ўжо гадоў шэсць, але доўга свае работы нікому не паказваў. Суддзёй былі толькі жонка, Упершыню прадставіў работы на выставку ў 1959 годзе. Потым даведаўся, што скульптурныя групы «Лявоніца» і «У суседні калгас з канцэрта» былі адначасова дыпламаванымі першай ступені, Гэта акрыліла мяне...

На стаіле яна стаіла незаканчаная скульптура. Я спытаў, што гэта будзе.

— Як бы нам сказаць, — нахмыла прамоў мой суббеднік, — многім падабаецца песня «Дзвю рака Волга». Калі я слухаю яе, то ўяўляю чалавека, які вярнуўся ў родны край пасля доўгага развітання. Якой смачнай здаецца яму вада

Другі нумар часопіса «Тэатр» адраваецца мастацтвам ад новых спектакляў. Свой артыкул «На пераходзе» Б. Сячын прысвёў маскоўскаму гастролю Казахскага акадэмічнага тэатра драмы імя М. Аўазова. Аб пастаноўцы п'есы маладога драматурга С. Радзіскага «104 старонкі пра накіанне» ў Маскоўскім тэатры імя Ленінскага камсамола і ў Ленінградскім Вялікім драматычным тэатры імя М. Горькага піша І. Віш

неўская ў артыкуле «Імяна пра накіанне». «У раздэ «Добрыя і розныя» — так называецца артыкул Н. Крымавай аб пастаноўцы Рыскаўскага тэатра юнага гледзца новай п'есы латыскага драматурга Гунара Прыеда «Чытае Браер».

Рэцэл «Трыбуна» прысвечаны абмеркаванню артыкула А. Воранава «Мой метада» (аб пастаноўцы голасу), надрукаванага ў № 8 часопіса «Тэатр» за мінулы год.

У нумары — пастаянныя раздзелы часопіса — «Народны тэатр», «Кнігі», «Хроніка», «Зарубенны тэатр» і іншыя.

Сяргей матэрыялаў хронікі назавіць рэпартаж аб гастрольях Вялікага тэатра ў Мілане, нарэспандэнцаў аб стварэнні операга тэатра ў Самарандзе, Цінавыя матэрыялы — лісты з дэвінамі артыста Б. Пялюга, рэцэлы Е. Палюкава і аб малюнак М. Маладзевскага з серыі «Артыстычныя інтэр'ю» артыкулы Б. Львова-Анохіна (аб эпізоде ў балетзе), В. Шыноўскага (аб Натане Альтмане) і А. Крыціцкага (аб Міхале Гарнак).

Антон толькі цпер адчуў неадарэчанасць свай жартаў і, адчушы тое, зразумеў вытокі свае непамысласці і зноў, як забуды, калі гаварыў за Чэслічыха, праніска пачытай паваяга да яе Чэслічыха вось заўжды так: калі што не падабаецца — спыніць гаворку, пачне зусім пра іншае, і тады вельмі цяжка зразумець пакрыўдзіла яна ці проста прыгадала тое, аб чым гаворыш.

— Антон Раманавіч! Кідуць вас тамка. Прыскалі, таварыш старшынкі!

З вуніны гукала каласная паштарка — ён адразу пазнаў яе голас, — але не павярнуўся ў яе бок, усё глядзеў на зямлю ля ног Чэслічыха і, адчуваючы ранаўную непамысласць, крэм'яністы падкошвалася да сэрца злосьці. Шчытчы чаравікі, прыклятыя. Неразномыя як сляды. Намульшэ ногі, пакуль да Мурашова хаты дайдуць. І ці дайдуць цпер, калі некага прынесла жыццёвая. Спакою не даюць!

— Хто там прыярсць?

— А я ведаю! — адкавала паштарка, накрыв джына яго рэзкім тонам. — Мабыць, упавінаважаны. Я ў пошты ішо, а ён — у праўдзіны. Загадаў звычайна старшыню тэрмінова.

— Нават тэрмінова?

— Мне ісці? — спытала дзяўчына.

— А чаго ж стаіць? — усміхнуўся Антон. — Ці ты хочаш мяне весці да таго ўпаўнаважанага?

Чэслічыха моўчкі глядзла на паштарку, Чакала.

— Вам болей нічога, пётка Алэя, — сказала дзяўчына. — Ранішнюю газету прынесла, а болей нічога.

— Дзякуй, Волечка. Мяне ты не забавілаш. І Раманавіча нашага ў спакой ніяк не пакінеш. Выбрыў ты толькі пагуліць чалавек, а ім ші ўдзельні ў іночы спакою ніяка.

Антон рукой адшліў верхні кушч кушч, уздымаў з палявак. Во, цпер хопіць не муляшы. Наравікам толькі рады не дае. Праві нешта асаблыва ціска. Скося зірнуў на чаравікі і ўсмехнуўся, прыгадаўшы, як Хучкі, сакратар райкома камсамола, прымушаў купіць іх — былі тады разам у абласным цэнтры на іярэдзе. Два гады яны праліжалі ў чамадане. Сдохліся. І чаго гэта яму неканула сёння — надысць!

— Можна, пад ранне вернецца...

АБВІНАВАЎЧЫ АКТ ЗАБОЙЦАМ

пратэктарату з тым, каб пазней дэратварыць гэтыя абласці ў састаную частку вялікай германскай імперыі шляхам германізацыі ў расавы адносінах элементу, каланізацыі прадстаўніцкім германскай расы і знішчэння нежаданых элементаў».

Матэрыялы кнігі сведчаць аб тым, што гэтыя ўказанні ажыццяўляліся з найвышэйшай дакладнасцю. Немагчыма чытаць спакійна старонкі, дзе расказваецца аб карных экспедыцыях, што наладжваліся ў многія раёны, аб зверствах, якія ўчыняліся ў канцэнтрацыйных лагерах — Трасціцы, Калдычэ, Драздах і многіх іншых. Прыгадваеш усё гэта і яшчэ мадней абурасць разнашэнне бонскага ўрада аб спыненні з мая 1965 года судовага праследвання ваенных злачынцаў.

Думаецца і пра іншае. Увесь свет жахнуўся, даведаўшыся пра залачыства гітлераўцаў у Лідзіш, Ардурны, Авеніне, Майлакеку, Мухаўзюбі. А ні ўсе людзі пашыя планеты, вядома пра залачыства, якія зрабілі гітлераўцы на беларускай зямлі? Колькі іх тут было — Лідзіш, Асвенцімаў? Тое, што адбылося на Асвенцічыне, Лідзенічыне, Бягомльшчыне і ў многіх іншых дзясатках іншых раёнаў, дзе пасля налетаў гітлераўскіх бандытаў заставалася адна выпаленая зямля і тысячы закатаваных людзей, — гэта трагедыя не меншых, чым у Лідзіш і Ардурны.

І самае неверагоднае — тым, хто ўскідаваў вярочкі на шыі сваіх ахвар, тым, хто практыкаваўся ў стралябе на дзясці і жанчынах, хто паляў людзей у крэматыоных сёння сапакіна жыццё пад алым небам, дыхаючы адным паветрам з намі. А многія пазалазілі ўжо на кіруючыя вышыні ў цыярынаў бонскай дзяржавы. Той самы Хойнігер, той самы генерал Ферч і многія іншыя залачышчы, што маюць непасрэднае дачыненне да смерці многіх тысяч сапакіна людзей, у тым ліку і браўрусу, сёння займаюць кіруючыя пасады ў арміі, у дзяржаўным апарате.

Спраўды, як можна дараваць тым, для каго забойства стала прафесіяй, хто лічыў, што сёбе найвышэйшай асаблывай газзінамі праз е-сшыяльна зробленне вочка наглядзіць, як у перастрэліных сутраках журасць людзі, загляншы ў галава камеры.

Аўтар Васіль Раманаўскі навуў сваю кнігу «Саўдзельнікі ў залачыствах, Саўдзельнікі — га-

та ўсё тым, хто дапамагаў верхаводам гітлераўскага рэйха аж

ВЕЧНА ЗЯЛЁНЫ ЦЫФЕРБЛАТ

Тыя гэтыя пэты, дзе б ні папачкаў яго чытаць... Імя пэста — Максім Танк. Трыццаць год мінула, як на белы аркуш паперы ляглі танкаўскія «Чорныя скібы».

Народ плуга сярэд чорных скібаў — жалезны вырэй. Ці не адчуваеш ужо ў гэтым вобразе вельмі змяну, як і сказаў бы, салісную прагу чалавека да пэзіі!

Такое стаўленне да сваёй творчасці захоўвае М. Танк на працягу ўсіх жыццёвых вандрованняў, аднавінчанняў, дарчым, і называе некаторых яго кніг — «На стэпах», «Праз вогнішчы небасхіл».

З гэтым пэстам, у якой непаўназначна, зрэбана добрая кожнасць. Служыць яму ўжо год! Толькі заўваж, калі гэта і з ле, у заціснутым месцы.

І пэзія М. Танка нагадвае нешта падобнае: яна не дае нам забываць, якой цалой здабытай светлыя дні, «вымарана сонца» сённяшніх нашых радасцей.

Невычэрпнае харастава жыцця ў усім яго супярэчнасці і кантрастах — вось нафас танкаўскай лірыкі. Яна можа не падабачыць талкім жанам. Здаров'я і чыры чалавек заўсёды разам з М. Танкам раздзяляе ўспераможнай сіле жыцця.

Вельмі часта ўспрымаеш паісанна пэтам як падслуханне ім у народзе. Мне ўспамінаюцца вельмі часта гэтыя, поўныя песнянай пільні і добрай сардэчнасці чароўныя творы «Над каласкамі» (1938 г.), «Яна хату бяліць» (1944 г.), «У садочку маё» (1950 г.), «А што гэта за дзіна...» (1956 г.), «Машыні вятры шуміць...» (1961 г.).

Успамінаюцца і такія характэрныя для пэста радкі: Не фамды такі востры месці Ноччу летній сааўшай.

Пэсту бяскожна дарогое кожнае людское шчасце. Ці не гэтым устроеным розумам паказаны радкі вершы, які і лчу шадурам танкаўскай лірыкі.

Людское шчасце... Пацятайце, скажам, маналог, звернуты да якойсьці дзяўчынкі Садэка Сасакі, якую пераконала, быццам яна направицца ад смеротнай хваробы пасля атманай бамбардзіроўкі Хірасімы, калі толькі зробіць ты-

Антон ішоў у праўленне не вуліцаю, а сцежкаю, ля кузні. Трава паабалал сьнежкі была шэрая ад пилу і суха шыпаньця. Чаравікі адрэзаны запыліліся, нагрэліся і быццам меней ціснулі. Ён плашо зварок выбіраць, дзе трава густей, і са злосцю шморгаў нагамі, страсаючы пил, што асеў на жоўты жарок, быццам гэты пил быў ванаваці, што чаравікі цеснаватя, што гэтак дота янама дажыду, што замест таго, каб садыць у новай Мурашовай хале, ён павінен ісьці і сустрэццаў нейкага ўпаўнаважанага, які невадомы па якой патрэбе прыехаў. А мо што пільнае? А што можа быць пільнае? Праўду Чэсічкіна кажа: янама спакою ад гэтых упавнаважаных. Едуць, едуць, едуць... І кожны павучае, і кожны разушчыць—слова насуперак не кажы... Наўжо і пра яго, Антона, калі ён наўжадуць у калгасы як упавнаважаным, старшым калгасаў думалі тое ж?

Шкаладзкую парткомаўскую «Пабеду» Антон убачыў адрэзай, як толькі мінуў бар'янік за кузні. Хто ж гэта там? Наўжо сам сакратар прыкаці? Але не, Анохін у вобласці. Пленум жа толькі сёння пачаўся. Хіба так хутка скончыцца? Знаёмыя хтосьці... Шылкін? Ён!

Антон запытаўся, яшчэ далей заўсёды хіць і доўга трос куры свайго старога знаёмага па камсамольскай рабоце ў райцэнтры. — Ты як влікі начальнік. На машыне раскатываеш. А я думаю, што Анохін прыкаці. Наздоўга?

— На гадзіну, не бойся. — Ну, не кажы Калі і адпучку, дык толькі заўтра раніцою. Ведзеш, хто наўсёлле спраўляе? Сяргей Мурашоў сын. Пакрыўдзім, калі не пабудзем. А заўтра па хвалюка і катаньне.

— Сёння я павінен дакладваць на бюро. — Якое бюро, калі пленум аб'яднаў. — Атэсаш, Жарнасек, ад жышці! Пленум у дванадцатый скончыцца. Увесь актыві кінуты на хлеб. А дзясцят гадзіне бюро. Так што—выбачай. Мне яшчэ ў «Паргэс» і «Волю» грэба падскочыць. Халдзім!

— У праўленне? Там жа нікога няма. — Эх ты, кіраўнік! Блага ведзеш сваё кадры. Шылкін смяняе, выпрачорнае кляццатая хуспінако спадчыную чырвоную шыю. — Усе тут у вас святочныя, як у святя. А ў полі—пустыя. — А што там рабіць? Жыта абмалаліці. Дён вышарабіці. Па хлебэ разлічыліся. Можна і павсяткаваць. — Ты коўкі злад?

НАТХНЯЮЧАЯ ПАЭЗІЯ

У сусор'і беларускіх пэстаў Аркадзь Куляшоў і Максім Танк займаюць асабліва выдатнае месца. Няма мусіць, у Беларусі чытача, аматара літаратуры, які б не захапіўся пэстычным мастэрствам, глыбінэй думак і пачуццёў іх натхненай пэзіі. Ды і не толькі ў Беларусі. Творы іх перакладзены на многія мовы народаў нашай краіны, лям сталі здабыткам мільянаў чытачоў за мяжой.

У гэтыя дні пэзія Куляшоў і Танка была ў баявым страі, дапамагала нічыць ворага. У пасляваенны час іх пэзія стала ў рады байдую чырыга фронту. Яна, як нават, заклікала беларускі народ да самаадданай працы, заклікала да барацьбы за мір, вышараваў падпалышчыкаў новай вайны.

У зборніках «Новая кніга» А. Куляшоў і «Мой хлеб надзеньня» М. Танка, якія вылучаны на атрыманне Ленінскай прэміі, сабра-на ўсе лепшае, што напісана імі за апошнія гады, што склаае год-нар беларускай савецкай пэзіі і ўсёй шматнацыянальнай літаратуры нашай краіны.

Аркадзь Куляшоў у вельмі радасна адносіцца да сваёй пэстычнай творчасці. Як влікі пэст, глыбока ўсведамляючы свой грамадзянскі абавязак перад народам, ён гаворыць у вершы «Размова з патомкамі»: Я пасылаю яе ў пелі афію не па славу. А для таго, каб людзей ад блыд ратаваць.

Свае адносіны да грамадства, да жыцця, свой пелайкоў за лэс віру і пільнае чалавеча М. Танк гора і шчыра выказваў у вершы «Мой хлеб надзеньня»: Непайкоў за хлеб, зямля мая. За твай ураднйя, спайонны сон. За дрэва кожнае ў галях.

Той, хто часта звяртаецца да кнігі Максіма Танка, ведае, як кожная сустрэчка нават з добра знаёмымі вершамі раскрывае ў іх нешта раней незаўважанае. Матчыма, гэта вынік неасяжных тэматычных далаглядаў яго творчасці: грэба адвапедна «настроіцца» на пэстыю хвалю. Сёння табе больш гавораць адкрытыя грамадзянскія радкі пра замежныя ўражанні, заўтра—пра каханне ці пра зямлём любіць зямлі. Але ў лярэ зьдэн, разгартуўшы зборнік вершыў Максіма Танка, ты натрапіш на пэстычнае табе ў гэты дзень пэстычнае слова, адольнае ўзабачыць, паклікаць, узрушыць. Нават самыя «спайонныя» радкі яго пазабўлены і адзінаціці і сузыральнай абмяжываюцца. І мы разам з пэстам глыбей разумеем, якое грамадское пачуццё хвалю пошр на сына, і прышчэнава люстра Нарачы, і стромкая постаць саснаў, і дзёвочны спей.

Кніга М. Танка «Мой хлеб надзеньня» вылучана на атрыманне Ленінскай прэміі. І ўвесь творчы шлях яго пацвярджае справядлівае рашэння Саюза пісьменнікаў БССР прапаваньне грамадскаці шчырэ перачытаць і ўважыць створанае гэтым палымным і ўдумлівым мастаком. Сам ён вельмі шчыра азнаўвае напісанае за трыццаць год самаахварнай службы на адкажным пасту пэста.

Я не такі ўжо наўчым. Не думай, што вершы мае, Шурпатыя, Як дэлоны работача. Суровыя, як сумленне Народнага На срыжыванай Вітэроў і дэрот, — Вольш вартыя. Як нейкі вадзюк Неважылі гадзік.

Затое шматлікія прыхільнікі творчасці М. Танка добра ведаюць, як часта нам бывае неабходнай і каштоўнай яго пазабўлена дагматычнага здарэння, шчыра ў сабе народную мудрасць і народную чыстыню. Пэст глядзіць на рэчаіснасць прамы, адкрыта.

Як глумяць пераліліся Паўлюк, румянці, мелуція. Крапіва, падворона, гірса. Шчыналь, трыпунці і мліціца. Рабыць дэраў арматуры. Калючы дэрот, гірле козде. Жыцьцё і смерць, зашчына.

На замінправамым полі буря — і прычатыўшы, сурова Прычатыўшы зямлі джыжкі глыбы. Бо нават песьня журыўкоўка. Апаўшчы, выклікае выбух.

Толькі заўбэды. Як мяе абаромаса дамоў У стол накладзе рукі маці, Вышчам ад сонца.

Сынам свайго прапавітэга народа Выступіце лірычным героём М. Танка. Інакш у Вітэры ён запытаў бы пра Венеру Міласкую, яшчэ проста турчынае, а не такоў проста здзіўляючае «танкаўскае»:

Вачу ідзе яна лёгкая халюдо. Рук няма. Паўна, малымі Каб перад неам і перад зямлёю Груды свае ім не засліпала.

Колькі ў падобных вершах натуральнага захвалення і высакароднай паваті да жышці! Паўная экспртытна дэкасы, з якой выпраўляюцца ў свет радкі хоць бы той жа «Венеры Міласкай», хвалю ў сабе народную мудрасць і народную чыстыню. Пэст глядзіць на рэчаіснасць прамы, адкрыта.

Тры тоны нават звыш павы адгурацілі. Першы квіток у нас, і зварышлі мн першымі. — Ну, халдзім, толькі пил тут танак. Шылкін дэка ўскочыў на танак: дошка ніжняй прыступкі хруснула і адмалалася. — Тібе тут у чыбе ўсе, старшыня. — Старое таму і дагнівае. — Адчуванне невадомай трывогі варахнулася ў Антоновай душы: ён азірнуўся. Шафэр не вылазіў з машыны: сядзеў за рулём і менавіта гэта пераказала: Шылкін не затрымаўся, павізе сёння.

Антон таропка зайшоў у праўленне і зачыніў за сабой дзверы. Шылкін ужо сядзеў за ягоным сталом і гасціна паказваў рукою на крэсла: — Садзі! Гляджу вост твае зваодкі. — А што іх глядзеш? Хіба ў рабне няма? Дасылаці кожнаму, у тэрмін... — І я іх там не праглядаю. Сам ведзеш: маё амдула—аргасавая. А цилер—хлеб. Дадатковае заданне раёна. Разварыталі яго і пелалі па калгасах. Антон грузна сеў у крэсла; плененая з лэзы спілка непрымяна зарыпала. І голас Бялькевіча, які спакойна сядзеў да гэтага за маленкім сталом у кутку ля шафы, быў неак пладобым на рыпенне гэтых лэзавых пруткоў: — Колькі нам даюць? — Адзінашчы тон. — Што жны, з глуду? Адзінаць? Адкуль іх узят? Насенне выграбці? Адзінашчы тон! Бялькевіч ўскочыў, пабег да стала, за якім сядзеў Шылкін, усе намагаўся нешта сказаць і не мог: тоўстыя губы яго дрыжалі. — Слухайце, Бялькевіч! Вы—актыві. Апора, можна сказаць, праўленню, а дэмагогі тут... Гаводзіце сьбе, як самы адсталы элемент, калі не скажаць болей... — Гэта вы... Вы—адсталы элемент.—Бялькевіч затрос зваодкі.—Наш «Партызан» першы выканаў план Усе як слэд рэалізаваў...—ён разбуле на атгледзецца па баках.—І ведамасца на аване склалі. І калгаснікі ведаліш... Што ім пилер скажа?

Шылкін скрыўціўся: — А вы, Бялькевіч, не проста адсталы элемент, як гэта спрыша здалося. Вы што, будзеце разіваваць заданне партыі? — Хлусня! Не паверу, каб партыя загадала калгаснікаў без хлеба пачыніць. Ён жа вырасціў, калгасны, гэты хлеб. І цилер паедае па яго ў горад? Сам ты гэтым адзінашчы тон прыдумав, каб выжываць, у перадавікі вылезці!

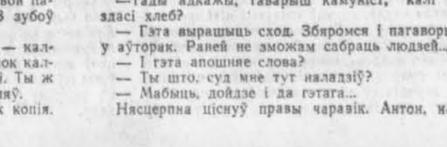
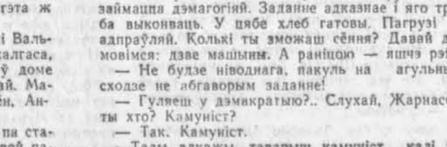
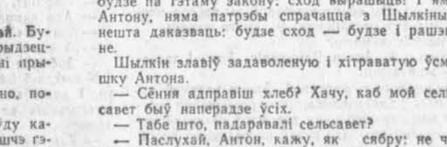
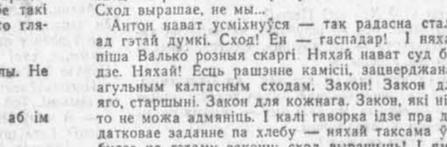
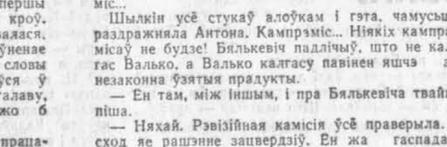
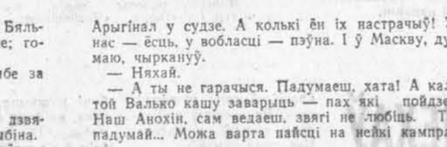
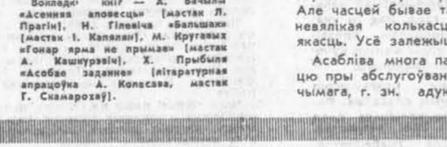
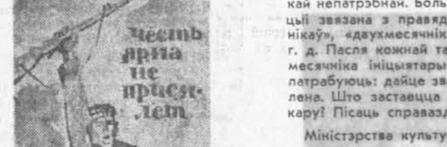

Дэкаці часон матору пільні прайшлі праз рукі сапраўднчым кіраўніку «Бярозкі» Бары Бур'яна. Ён ўсе Беларускае філіяла, калі мы гадзілі на зварыз за апошнія гады, уладнае на праце. Фота Ул. КРУКА.

АБМЕРКАВАННЕ «БЯРОЗКІ»

Папаварыць пра часопіс «Бярозка» 4 лютэга сабралася некалькі сот кінж чытачоў горада Дзяржынска. Юнаком захапілася не толькі абмеркаваць тое, што было змешчана на старонках часопіса, але і даведзца аб пільных радкахіа на будучае. Таму яны запралілі на вечар супрацоўнікі радасці і дзіцячыя пісьменніцы. Пасля кароткага ўступнага слова сакратара часопіса Хв. Жычкі выступілі пільныя. Яны выказалі рад заўваг і павядзілі.

ПЕРШЫЯ КНІГІ ВYДАННЯ 1965 г.

СВАІМ АДНАВЯСКОЎЦАМ

Дошку гонару сельскагаспадарчай арміі «Завяветы Леніна» Нясвіжскага раёна прыгожае парэрт Ванда Іосіфаўна Буткевіч. Выкаці 9 перадавікі калгасніцы дапамагла літаратура. З кінж-кай Ванда Іосіфаўна сядзеуе з дзіцячым галю.

Шмат вялікаў ад перадачых метадах працы, сётні кніжак мастацкай літаратуры набыла камуніст В. Буткевіч за пасляваенныя гады. Знаёмі-лася сама з гэтымі творамі, прапаваньвала іх пра-чытаць і суседзям. Пасля працы ў хату да Ванды Іосіфаўны ўсе часцей і часцей пачалі заходзіць калгаснікі. Часам пачыналіся гутаркі аб тым ці іншым прачытаным творы.

Так два гады назад у вёсцы Амыліна ў хале калгасніцы В. Буткевіч пачынала сваю дзейнасць грамадская бібліятэка, фонд літаратуры якой спго-няння налічвае звыш тысячы тамоў.

Кіруе прапавітэкай кніг савет бібліятэкі на чале з Вандай Іосіфаўнай. Ён праводзіць тэматычныя вечары, бібліяграфічныя агляды навінак і нават канферэнцы чытачоў. Адно з апошніх такіх ме-рапрывесціў—абмеркаванне рамана Ул. Кар-лава «Вясенні дні». Прапавітэкасты кнігі аб-стэвалі «Стод вывадкі», арбілі каталог. Праў-ленне калгаса дала дапамогу грамадскай біблі-ятэці газет, часопіса. Не забылі тут і пра юна-чытачоў; у бібліятэку ісьць дзіцячая літаратура, фізікамопкі і набор мультфільмаў.

276 чытачоў у грамадскай бібліятэцы. У міну-лым годзе яна зрабіла звыш 3 000 кнігавыдач.

В. ПЯТРОЎСКІ.

Advertisement for 'ВОДГУКІ АДКАВЫ' (Water sounds of the forest) with a logo and text.

ТАК, ПІСАНЫЯ МНОГА...

15 сяміна мінулага года ў газэце «Літаратура і мастацтва» быў надрукаваны артыкул А. Варцінскага «Мета і самацэля», дзе ішла гаворка аб пераарыентацыі бібліятэкі рознымі справаздачамі.

Артыкул Анатоля Варцінскага «Мета і самацэля» мы прычыталі адрэзу пасля яго надрукавання і па сутнасці адрэзу ж і абмеркавалі яго. Адрэ-заць жа зразу на яго не змалгі: грэба было абгавярыць «падрабязна»—што, дзе, як, чаму — звесткі (словы А. Варцінскага) аб выніках канферэн-цы на тэму «Малады сучаснік—герой літаратуры», якія нам прыслалі аблас-ныя бібліятэкі і якія патрабуе ад нас Міністэрства культуры СССР.

У артыкуле закранута важнае пы-танне, якое хвалюе літаральна ўсіх заедчыкаў бібліятэкі. Мы цалкам згодны з аўтарам, што бібліятэкарам сапраўды часта прыходзіцца займаць частка пільнага, прытым большай частка непатрэбнай. Большасць інфарма-цыі звязана з правядзеннем «месяч-нікаў», «двухмесячнікаў», «дзёнаў» і г. д. Пасля кожнай такой дзёнады ці месячніка ініцыятары і правядзеныя патрабуюць даць звесткі, што зроб-лена і што заставацца рабіць бібліятэ-кару! Пісаць справаздачку.

Міністэрства культуры патрабуе ад абласных бібліятэкі і абласных управ-леніяў культуры справаздачку за год. Абласныя ж бібліятэкі патрабуюць ад раённых справаздачку за паўгоддзе, а некаторыя—нават за кожны квартал. Па сутнасці, замест адной раённым бібліятэкам даводзіцца пісаць чаты-ры гадзеныя справаздачкі. Мы з зада-вальненнем прычыталі ў газэце «Літа-ратура і мастацтва», што абласныя бібліятэкі атрымалі ўказанне не па-трабаваць ад раённых і сельскіх біб-ліятэкі справаздачку, акрамя тых, што ідуць ад міністэрства.

Згодны мы з аўтарам і тады, калі ён гаворыць, што часта бібліятэкары ў лагоны за колькасцю (чытачоў, кні-гавыдач, мерапрыемстваў) забываюць пра якасць абслугоўвання. Такое здарэцца. Нярэдка бывае так, што хвалюць на абласных або раённых се-мінарах, нарадах толькі тых, у каго самыя высокія паказчыкі. І здарэцца гэта тады, калі адсутнічае грун-тоўны аналіз усёй работы бібліятэкі. Але часцей бывае так, што там, дзе неважыка колькасць, у неважыка якасць. Усе залежыць ад кадры.

Асабліва многа лагоны за колькас-цю пры абслугоўванні кожнага ма-гчымага, г. зн. адкуванага чытача.

Н. ФОКІНА, заадчынік навукова-метадычнага аддзела Дзяржынскай бібліятэкі БССР імя Ул. І. Леніна.

Шылкін прыўзняўшыся, скоса зірнуў на Бялькевіча і раптам трахнуў кулаком па сталу; го-лае яго сараўза на віск. — Слова партыі—хлусня? Так? Ды лібэ за гэтыя разгаворычкі ведзеш куды? — У лэс па жалудзі! Цыф! Бялькевіч плоннуў, павіруннуў, бранкуў дзверыма; у акне затрымацца неахвотавая шыбіна. Антон сядзеў у крэсле нерухома, падпірыў рукою галаву; пад пальцамі пульсавала кроў. Ён адчуваў лэ частыя ўдары і яму здавалася, што гэта б'ецца сэрца—абуранае, перапоўненае трывогай і гнелам. Так, мабыць гэтыя ж словы казаў бы і ён сам, Антон, каб не кінуўся ў спрэчку Бялькевіч, і на яго, Антонову галаву, паспылілася б такія абвінавачванні. Наўжо б Шылкін і на яго гэтак крычаў?

— Так, Жарнасек, цяжка табе тут прапавіць... Не думай, не думай я, што ў чыбе такі рахункавод. Пастаў аб ім пытанне. Ты што глядзіш на мяне? — Рахункавод ён небагі. — Матчыма. Але палітычна зусім адсталы. Не камуніст? — Не. — Адрэзу і відно. Між іншым, Валько аб ім не вельмі адбалрына гаворыць. — А Валько ты чаго ўспомніў? Шылкін вышчынуў з кішкі каверт. — Не я, а ён нас успомніў. На, пачытай. Бу-дзеш ведзеш. Між іншым, мы і гэты прылэц-ца правяралі. Але не пилер, на тым тыдні пры-еду. Цилер—толькі хлеб. Толькі хлеб... Шылкін заўважыў з-за стала, замчыў акно, по-тым сеў на ранейшыя месца.

Антон спыхам прачытаў ліст. Так, праўду ка-жучы: была адна не колашэ. Цилер вост жыць гэ-ты Валько домі патрабуе. Мой, кажэ. А гэта ж калгасы дом! Чаго Валько дамагаецца? І адрэзу падумаў пра Чэсічкіну: ён, калі Валь-ко быў зняты са старшынства і пелуха з калгаса, рашчэннем праўленя перадаў да якой у доме Валько і яна жыла там з дачкой і ўнучкай. Маленкі пакойчыма, на адно акно, займаў ён, Ан-тон. А цилер што? Куды старая пойдзе? — Што ўдзякаш? — Шылкін пастукаў на ста-ле ллоўжым. — Есьць пра што падумаць. Твай па-пярэднік мужык учыціма, як бульдог. З зубоў сваё выдзяра.

— Хату яму ўсё роўна не аладома. Лэс — кал-гасы. Будаваў—калгас. Там кожны шчыок кал-гасы. Чэсічкіна там жылае—ён перадаў. Ты ж ведзеш, Кур'ян у вальну не сядно пастраў! — Прабач, ты ўважліва чытаў? Гэта ж копія.

Арыгнал у судзе. А колькі ён іх настрэчыў! У нас — есьць, у вобласці — пэўна. І ў Маску, ду-маю, чыраюну. — Няхай. — А ты не гарачыся. Падумаеш, хата! А калі той Валько кашу заварыць — пах які пойдзе? Наш Анохін, сам ведзеш, зягі не любіць. Ты падумаў... Можэ вартэ пільцы на нейкі кампра-міс? Шылкін усё ступаў алкопам і гэта, чамусьці, раздзяжыла Антона. Кампраміс... Ніякіх кампра-місаў не будзе! Бялькевіч падлічыў, што не калг-гас Валько, а Валько калгасу павінен яшчэ за незаконна ўзятыя прадукты. — Ён там, між іншым, і пра Бялькевіча твайго пільна. — Няхай. Рэзівійна камісіі усё правярала. І сход яе рашчэнне зацвердзіў. Ён жа гаспадар. Сход вырашае, не мы... Антон нават усміхнуўся — так радасна стала ад гэтай думкі. Сход! Ён — гаспадар! І няхай і Валько розныя скаргі Няхай нават суд бу-дзе. Няхай! Есьць рашчэнне камісіі, зацверджанае агудным калгасным сходам. Закон! Закон для яго, старшынкі. Закон для кожнага. Закон, які ніх-то не можа адмяніць. І калі гаворка ідзе пра да-датковае заданне па хлебэ — няхай таксама ўсе будзе на гэтым закону: сход вырашыць! І яму, Антону, няма патрэбы спрачацца з Шылкіным, нешта даказваць: будзе сход — будзе і рашчэ-ненне. Шылкін злавіў завадзёную і хітраваую ўсе-мешку Антона. — Сёння адравіш хлеб? Чаху, каб мой сель-савет быў наперадзе ўсіх. — Табе што, падарвалі сельсавет? — Паслухай, Антон, кажэ, як сядзеў не час заімацца дэмагогіяй. Заданне адказнае і яго трэ-ба выконваць. У чыбе хлеб гатовы, Пагрузі і адраўляй. Колькі ты зможаў сёння? Давай да-моўнас: даве мяшчына. А рашчэнне — яшчэ рэ-шэ. — Не будэ вядомага, пакуль на агудным сходе не абгаворым заданне! — Гулеш у дэмакратыю?.. Слухай, Жарнасек, ты што? Камуніст? — Так, Камуніст. — Тады ваджыма, таварыш камуніст, калі ты зладі хлеб? — Гэта вяршыць сход. Зборнае і патаворым у аўтарам. Раней не зможам сабраць людзей... — І гэта апошніе слова? — Ты што, суд мее тут наладзіць? — Мабыць, дабдзе і да гэтага... Насцёрпна ціснуў правае чаравік. Антон, наг-

